

Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu

Michał K. Owecki

TWÓRCZO I ODTWÓRCZO

Recepcja wiedzy o padaczce
na łamach polskich czasopism ogólnolekarskich
w latach 1818–1910

Poznań 2024

Recenzje

dr hab. Walentyna Korpalska

dr hab. Maria Łukasik, prof. UMP

Opracowanie redakcyjne i korekta tekstu

Marlena Roszkiewicz

Skład, łamanie

Bartłomiej Wąsiel

Projekt okładki

Michał K. Owecki, Bartłomiej Wąsiel

© Copyright by Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu,
Poznań 2024

ISBN 978-83-7597-478-2

*Na okładce: ilustracja z książki „Livre des propriétés des choses de Bathélemy l'Anglais”
przetłumaczonej z łaciny przez Jeana Corbichona. Źródło: Bibliothèque Nationale de France*

WYDAWNICTWO NAUKOWE
UNIwersytetu MEDYCZNEGO
IM. KAROLA MARCINKOWSKIEGO
W POZNANIU

ul. Bukowska 70, 60-812 Poznań

www.wydawnictwo.ump.edu.pl

Ark. wyd. 27,3. Ark. druk. 29,6.

Format B5. Zam. 152/2024.

Przekazano do druku w grudniu 2024.

Spis treści

Wstęp	11
Uwagi wprowadzające	11
Problemy badawcze i zakres opracowania	14
Metodyka badania	17
Stan badań nad historią epileptologii	22
1 Historia koncepcji patogenetycznej padaczki w zarysie: od starożytności do połowy XIX w.	25
1.1. W kręgu zjawisk nadprzyrodzonych	25
1.2. Pierwsza koncepcja biologiczna: teoria humoralna	26
1.3. Teoria humoralna w świetle odkryć anatomicznych Galena	31
1.4. Hegemonia galenizmu: średniowiecze	35
1.5. Zmierzch teorii humoralnej i narodziny metodologii nauki: renesans	41
1.6. Od jatrofizyki do pobudliwości nerwów: XVII–XVIII wiek	46
1.7. Przedświt elektrofizjologii: pierwsza połowa XIX wieku	52
2 Rozwój koncepcji patogenetycznych padaczki w świetle początków neurologii	59
2.1. Padaczka idiopatyczna, czyli „samoistna”: próby wyjaśnienia podłoża choroby	59
2.2. Księżyce, przestrach i pogoda – przypadkowe czynniki predysponujące	61
2.3. Epilepsja z „opilstwa”	67
2.4. Wpływ sfery seksualnej	69
2.5. Dziedziczenie padaczki	74
2.6. Padaczka wrodzona	79
2.7. Padaczka sympatyczna czy symptomatyczna? Problem wzajemnie przenikających się kryteriów diagnostycznych	81
2.8. Padaczka pourazowa	92
2.9. Padaczka i kiła	96
2.10. Pokrewieństwo padaczki z chorobami psychicznymi	99
2.11. Lokalizacja źródła napadów	102
2.12. Patofizjologia napadu	115
2.13. Koncepcje naczyniopochodnego podłoża padaczki	119

2.14. Metaboliczne podłoże padaczki	126
2.15. Zakaźno-zapalne podłoże padaczki	135
2.16. Aspekty patomorfologiczne	137
2.16.1. Nowotwory wewnątrzczaszkowe	140
2.16.2. Nacieki zapalne	142
3 Aspekty kliniczne padaczki u początków neurologii	147
3.1. Rozpowszechnienie choroby	148
3.2. Obraz kliniczny padaczki	150
3.2.1. Padaczka korowa Jacksona	155
3.2.2. Psychiatryczna manifestacja padaczki	157
3.2.3. Odrębności kliniczne niektórych postaci padaczki	160
3.2.4. Specyfika padaczki kiłowej	163
3.2.5. Charakterystyka padaczki dziecięcej	164
3.2.6. Symptomatologia stanu padaczkowego	165
3.2.7. Ekwiwalenty napadów padaczkowych	167
3.2.8. Padaczka związana z narządem rodным	168
3.3. Czynniki prognostyczne	172
3.4. Próby klasyfikacji padaczki	173
3.4.1. Padaczka korowa Jacksona a padaczka idiopatyczna	176
3.5. Padaczka jako problem sądowno-lekarski	178
3.6. Padaczka i uraz	182
3.7. Choroby wywołane przez padaczkę	184
3.8. Symulacja	187
3.9. Diagnozowanie padaczki	190
3.9.1. Różnicowanie padaczki z histerią	190
3.9.2. Podobieństwo epilepsji i omdlenia	192
3.9.3. Diagnozowanie przyczyn i klinicznych wykładników uszkodzenia mózgu	193
3.9.4. Leczenie rozpoznawcze i próby diagnostyki laboratoryjnej	195
4 W poszukiwaniu panaceum: farmakologiczne metody leczenia padaczki	199
4.1. Substancje pochodzenia roślinnego jako leki przeciwpadaczkowe	200
4.1.1. Indygo	201
4.1.2. Pomiędzy lekarstwem a trucizną	202
4.1.3. Belladonna i atropina	205
4.1.4. Inne preparaty pochodzenia roślinnego	207

4.2. Substancje chemiczne	209
4.2.1. Pochodne metali	209
4.2.2. Inne substancje syntetyczne	212
4.2.3. Propozycje i eksperymenty terapeutyczne polskich lekarzy	213
4.2.4. Nieskuteczne preparaty syntetyczne	215
4.3. Środki przeczyszczające i odrobaczające	216
4.4. Farmakoterapia kombinowana	217
4.5. Sole bromu	220
4.5.1. Wprowadzenie soli bromu do terapii padaczki w polskiej prasie medycznej	220
4.5.2. Upowszechnienie terapii padaczki bromkiem potasu	223
4.5.3. Problem objawów niepożądanych terapii bromowej	227
4.5.4. W poszukiwaniu alternatywy dla bromku potasu	229
4.5.5. Schematy terapii padaczki solami bromu	230
4.5.6. Połączenia bromków z opium	231
4.5.7. Połączenia bromków z innymi substancjami	234
4.5.8. Inne pochodne bromu	235
4.6. Rola środków sedatywnych	237
4.7. Organoterapia	238
5 Niefarmakologiczne metody terapii padaczki	243
5.1. Krwiouputy	243
5.2. Przecięcie pnia współczulnego	245
5.3. Leczenie przyczynowe obwodowej padaczki odruchowej	249
5.3.1. Przerwanie drogi propagacji bodźca epileptogennego	249
5.3.2. Chirurgiczne usunięcia źródła padaczki odruchowej	250
5.3.3. Chirurgia narządów rozrodczych	253
5.4. Neurochirurgiczne metody leczenia padaczki	255
5.4.1. Kwalifikacja do operacji neurochirurgicznej pacjentów z padaczką	256
5.4.2. Chirurgia padaczki pourazowej	258
5.4.3. Chirurgia padaczki ogniskowej	260
5.4.4. Krytyka neurochirurgicznej terapii padaczki	263
5.4.5. Lokalizacja ogniska padaczkorodnego	265
5.5. Wspomagające metody terapii padaczki	268
5.5.1. Izolacja epileptyków	268
5.5.2. Dieta jako środek przeciwpadaczkowy	271
5.5.3. Wodolecznictwo i inne metody fizjoterapii	276
5.5.4. Elektroterapia	281

5.5.5. Hipnoza	281
5.5.6. Przesady	283
Zakończenie	285
Streszczenie	309
Abstract	311
Piśmiennictwo	313
Źródła archiwalne	313
Źródła drukowane.	313
Opracowania	342
Netografia	345
Wykaz skrótów czasopism	355